Memòria justificativa de recerca per a les convocatòries ACOM, AJOVE, ARAFI, ARIE, FJOVE, ISPC, PBR, RICIP

La memòria justificativa consta de dues parts:
1.- Dades bàsiques i resums
2.- Memòria del treball (informe científic)

Tots els camps són obligatoris

1.- Dades bàsiques i resums

Nom de la convocatòria
ARAFI

Llegenda per a les convocatòries:

ACOM	Ajuts a projectes de recerca d'abast local i comarcal
AJOVE	Ajuts a projectes d'estudi i anàlisi en matèria de joventut a Catalunya
ARAFI	Ajuts per incentivar la recerca aplicada i la formació universitària en matèria d'immigració a Catalunya
ARIE	Ajuts per a donar suport al desenvolupament de projectes de recerca i innovació en matèria educativa no universitària
FJOVE	Beques per a la realització de tesis doctorals en matèria de joventut
ISPC	Ajuts per a la realització de projectes de recerca, estudi i anàlisi sobre seguretat a Catalunya
PBR	Projectes Batista i Roca. Ajuts per al finançament de projectes de recerca en l'àmbit de les Ciències Socials i les Humanitats
RICIP	Ajuts a treballs de recerca en l'àmbit de la pau

Resum en català (màxim 300 paraules)
La present investigació del grup de recerca GREILI-UPF ha ampliat, des d'una perspectiva interdisciplinar, un estudi iniciat anteriorment que tenia com a objectiu esbrinar com els joves d'ensenyament secundari d'origen llatinoamericà i xinès construeixen la seva identitat lingüística i cultural. Aquí hem analitzat les relacions entre aquests joves i el seu entorn social amb l'objectiu de determinar com aquestes relacions i el procés de socialització que se'n deriva incideixen en les seves actituds i pràctiques lingüístiques. Ens centrem en dos espais de socialització: (1) l'escola, com a espai de convivència de joves i adults d'orígens culturals i lingüístics diversos i (2) el barri, com a espai geogràfic i simbòlic on es construeix la identitat social i, en conseqüència, lingüística dels col•lectius que hi interactuen i on els joves nouvinguts construeixen la seva percepció de la realitat —inclosa la lingüística—de la societat d'acollida. Ens centrem en tres IES i tres barris de l'àrea metropolitana de Barcelona amb elevada població immigrant on hem recollit dades diverses: (1) entrevistes amb estudiants d'ESO i Batxillerat, (2) entrevistes amb professors, (3) discursos socials que circulen en els diaris i consoliden la imatge social dels barris, (4) narratives de famílies immigrants en relació al seu barri, (5) observació participativa en els centres educatius, i (5) observació en espais del barri. Els resultats de l'anàlisi temàtica i, quan s'escau, discursiva, de les dades ens permet d'arribar a conclusions respecte a: (a) la imatge social dels barris, (b) la socialització dels joves nouvinguts en els espais de l'escola i el barri, (c) els jocs identitaris, i (d) les pràctiques i actituds lingüístiques i culturals dels joves, en funció dels llocs i llengües d'origen així com del centre educatiu i el barri investigat.

Resum en anglès (màxim 300 paraules)
From an interdisciplinary perspective, the present investigation undertaken by the GREILI-UPF research group has expanded a previous study aiming at explaining how young secondary school students of Latin American and Chinese origin in Catalonia construct their linguistic and cultural identity. Here we analyze the relationship between these youngsters and their social environment in order to determine how these relationships and the socialization process that derives from them influence language attitudes and practices. We focus on two spaces of socialization: (1) the school, where youngsters from diverse cultural and linguistic backgrounds coexist and interact, and (2) the neighborhood, a geographic and symbolic space where social identity is constructed and, consequently, where young newcomers construct their perceptions regarding the host society, including its linguistic reality. We have collected several sets of data in three public secondary schools and three neighborhoods from Barcelona's metropolitan area with a high index of immigrant population: (1) interviews with secondary school students, (2) interviews with teachers, (3) social discourses in newspapers that consolidate the social image of the neighborhood, (4) narratives from immigrant families in relation to their neighborhood, (5) participant observation in schools, and (5) observation in the neighborhood. The results of the thematic and, when appropriate, discursive analysis of the data allow us to reach conclusions regarding: (a) the social image of the neighborhoods, (b) the socialization of young newcomers in the schools and the neighborhoods, (c) the identity games, and (d) the language and cultural practices and attitudes of young people, in relation to their countries and languages of origin as well as the school and the neighborhood investigated.

MEMÒRIA JUSTIFICATIVA DE L'AJUT 2010ARAFI-000017

Responsable: Mireia Trenchs i Parera, Universitat Pompeu Fabra

1. TEMA I OBJECTIUS DE LA INVESTIGACIÓ

L'objectiu del projecte 2010ARAFI-000017 ha estat el d'ampliar un estudi iniciat anteriorment (2009ARAFI-00049) que tenia com a objectiu conèixer la manera com els joves d'ensenyament secundari d'origen llatinoamericà i xinès construeixen la seva identitat lingüística i cultural. En el present estudi, ens hem proposat d'analitzar l'entorn social amb l'objectiu de determinar com aquest entorn i el procés de socialització dels joves nouvinguts que se'n deriva incideixen en les seves actituds i pràctiques lingüístiques. Així ens hem centrat en dos espais de socialització:

1) L'escola —que inclou, entre d'altres espais, l'aula d'acollida— com a espai de convivència diària de joves i adults d'orígens culturals i lingüístics diversos.
2) El barri, entenent-lo com a espai simbòlic que opera com a marc per a la construcció de la identitat social i, en conseqüència, lingüística dels diferents grups que hi interactuen.

2. INTRODUCCIÓ

2.1. Marc de referència i contextualització del tema d'estudi

L'objectiu d'ampliar el coneixement dels factors que incideixen en la conformació de les actituds lingüístiques, culturals i identitàries de l'alumnat d'origen immigrant —pel cas específic d'aquest estudi, de l'alumnat llatinoamericà i xinès— és un interès central del grup de recerca GREILI-UPF (*Grup de Recerca en Espais Interculturals, Llengües i Identitats* de la Universitat Pompeu Fabra). Aquest tema té antecedents en la recerca sociolingüística amb perspectiva etnogràfica tant al nostre país (Pujolar, 1997, 2001; Woolard, 2003; Nussbaum i Unamuno, 2006; Martín Rojo, 2007, 2010) com internacionalment (Heller, 1999/2006, Heller and Martin Jones, 2001, Martin-Jones, 2007, Rampton, 1995, Zentella, 1981, 1997, entre d'altres).

La recerca sociolingüística amb perspectiva etnogràfica estudia el llenguatge dins del seu context social (Fairclough, 1992) així com les pràctiques socials en les quals els individus mobilitzen recursos comunicatius per dur a terme activitats concretes en situacions concretes. En participar de la vida social quotidiana, els parlants construeixen una realitat a través de les seves opinions, creences i actituds i fan afiliacions identitàries de si mateixos i dels seus interlocutors.

Així, l'exploració de les tries i actituds lingüístiques, així com la construcció d'identitats, dels joves nouvinguts en l'ensenyament secundari a Catalunya requereix l'estudi, per una banda, dels factors o condicions que afavoreixen la seva aparició en els diversos àmbits socials on participen i, per l'altra, de les relacions que estableixen entre d'ells i altres grups socials (Woolard, 1984, 1989; Woolard & Gahng 1990; Marshall, 2006, 2007; Newman, Trenchs-Parera &i Ng, 2008; Trenchs-Parera & Newman, 2009; Newman, 2011, Trenchs-Parera & Patiño-Santos, en premsa).

L'escola com a punt de partida per a aquesta exploració ha permès al nostre grup de recerca d'estudiar la manera com l'alumnat nouvingut interactua amb adults (i.e. docents) i amb joves (i.e. companys a l'escola) autòctons durant la realització d'activitats fora i dins de

l'aula on les seves identitats i actituds lingüístiques i culturals es defineixen i es negocien. Entenem que la construcció de la identitat és un procés continu i complex que es va redefinint i negociant amb els altres en els diversos intercanvis comunicatius dels quals participen els parlants. Aquest procés esdevé més complicat en contextos multilingües (Pavlenko & Blackledge 2004; Wortham 2006), com són les aules dels centres educatius a Catalunya. L'escola, com a agent socialitzador (Garret & Baquedano López 2002) i, per tant, promotor d'actituds lingüístiques i d'acollida, interactua amb el seu entorn social. Per això, la construcció de la identitat en l'àmbit de l'escola multilingüe requereix d'observar i analitzar els formes i estratègies discursives situades en espais on es negocien les identitats dels individus i també aquells que transcendeixin l'àmbit escolar. És dintre de tots aquests àmbits on neixen moltes de les actituds i afiliacions dels joves.

De fet, en el procés de construcció identitària dels joves d'origen immigrant hi tenen a veure les relacions que articulen aquests joves amb el seu entorn i amb els discursos socials que es construeixen al voltant d'aquest entorn, és a dir, amb la imatge social del barri (Aragonés et al. 1992; Valera i Pol 1994; Tuan, 1979; Keith & Pile, 1993). De fet, la percepció que tenen els joves immigrants de la realitat —inclosa la lingüística—de la societat d'acollida variarà en funció del barri d'acollida (Comas 2008). El barri compleix així una doble funció en el procés de conformació identitària ja que és el suport geogràfic i subjectiu on es negocia la identitat així com el context quotidià per a les pràctiques lingüístiques dels immigrants joves i adults.

2.2. Resum d'antecedents

A més d'estudis realitzats per diversos sociolingüistes a Catalunya (Boix, 1993, Cots, i Nussbaum, 2008; Huguet, 2007, 2008; Nussbaum i Unamuno, 2006; Marshall, 2007; Woolard, 1989, 2003, Woolard & Gahng 1990, entre d'altres), els investigadors del nostre grup de recerca en dos estudis previs (Newman, Trenchs-Parera, & Ng, 2008; Trenchs-Parera & Newman, 2009) i en el marc del projecte 2009ARAFI-00049 (Trenchs Parera et al., en premsa), hem intuït diferències importants en les actituds dels joves nouvinguts que semblen dependre directament de la comunitat o país d'origen i de la primera llengua. També hem observat diferències en la percepció de la pròpia identitat i de la dels joves d'altres orígens culturals i lingüístics. Posteriorment, hem identificat diversos factors que afecten la conformació d'aquestes actituds i identitats, com poden ser les experiències d'aquests joves dins el sistema educatiu català, incloent-hi estratègies d'acollida lingüística a llur centre així com les expectatives de docents i pares sobre el seu futur acadèmic i les seves habilitats lingüístiques (Trenchs-Parera & Patiño-Santos, en premsa).

Com a primer antecedent del present projecte, trobem un estudi de caire experimental de Newman, Trenchs-Parera & Ng (2008) on es va examinar l'evolució en les darreres dues dècades de les actituds lingüístiques dels adolescents d'ensenyament secundari tant autòctons com nouvinguts que han estudiat a les Aula d'Acollida. Els resultats de la investigació, la qual pren com a models els estudis de Woolard (1989) i Woolard i Gahng (1990), mostren que: (1) les diferències d'actituds entre joves autòctons que tenen com a primera llengua el català i el castellà s'han suavitzat, (2) les disparitats entre grups lingüístics autòctons en la percepció tant afectiva com d'estatus de cada llengua s'han difuminat, i (3) el domini bilingüe d'ambdues llengües és ara valorat per i per als grups lingüístics autòctons, els catalanoparlants i els castellanoparlants, unes actituds que els investigadors de l'estudi interpreten com signes d'una ideologia de 'cosmopolitanisme lingüístic' a l'alça. De fet, els grups autòctons coincideixen a mostrar preferència per les varietats lingüístiques no marcades socialment sigui quina sigui la llengua emprada. Tanmateix, els dos grups de joves nouvinguts, tant els

d'origen llatinoamericà com els parlants de llengües no oficials a Catalunya, mostren un comportament lingüístic diferenciat dels joves autòctons ja que els nouvinguts són els únics que evidencien la seva preferència pel castellà. Aquest comportament paradoxal per part de joves que havien estat en aules d'acollida i escoles on aprenien català demanava de continuar les investigacions a les aules per tal d'explicar-ne les possibles causes.

Per això, Trenchs-Parera i Newman (2009) van tornar a dos dels centres de secundària investigats per ells anteriorment i hi van dur a terme una recerca de caire qualitatiu. Així, mitjançant entrevistes a grups d'adolescents estudiants de secundària d'origen castellanoparlant, van explorar en profunditat les actituds lingüístiques tant d'autòctons descendents d'immigrants castellanoparlants, com de joves nouvinguts recentment arribats des de l'Amèrica Llatina però que ja havien superat l'etapa de l'acolliment a les aules d'acollida. L'estudi mostra com el grup autòcton es reparteix en un espectre de sis ideologies ben diferenciades que es despleguen des d'una ideologia que els investigadors anomenen *linguistic parochialism* (o 'monoculturalisme lingüístic'), afavoridora del català i que rebutja el castellà i l'Estat Espanyol, fins un 'monoculturalisme lingüístic' que afavoreix el castellà i que rebutja les aspiracions nacionals i lingüístiques del català. Al bell mig d'aquest espectre ideològic, apareixen actituds de cosmopolitanisme lingüístic que afavoreixen l'acomodació, el bilingüisme i la diversitat, més en sintonia amb l'actual època de moviments migratoris i de globalització. Aquest espectre ideològic és coherent i ordenat en tant que consisteix de respostes a fets reals socioeconòmics i polítics de Catalunya. Quant al grup de nouvinguts llatinoamericans, tot i que es mostra igualment divers quant a les seves ideologies lingüístiques, aquestes són marcadament inconsistents i les seves actituds deixen entreveure poca implicació en les realitats polítiques o socioeconòmiques del país. De fet, els nouvinguts centren el seu interès en el manteniment de la seva identitat lingüística en front de la influència dialectal del castellà peninsular i, en comparació amb aquest, el català no esdevé per a ells un tema d'especial preocupació.

Aquests dos darrers estudis ens van fer veure la necessitat d'estudiar la influència de les aules d'acollida ja que són les que estan específicament orientades a la integració de nouvinguts d'incorporació tardana a l'escola catalana. La nostra hipòtesi era que les pràctiques d'ensenyament a aquestes aules jugaven un paper rellevant en los processos de desenvolupament d'actituds i ideologies lingüístiques envers la llengua del país d'acollida. La nostra recerca de caire etnogràfic —gràcies als ajuts 2008ARIE00018 i 2009ARAFI-00049— duta a terme tres IES de secundària localitzats a diversos indrets de la Barcelona metropolitana, ens va permetre de comprovar que, efectivament, allà on l'acollida promovia activitats significatives pels nouvinguts i implicava a la resta de docents del centre, l'alumnat, especialment d'origen llatinoamericà, a més de desenvolupar actituds positives, trobava raons significatives per aprendre i utilitzar el català a diversos espais de la seva vida quotidiana. Per contra, en centres on l'aprenentatge del català es reservava per a aules d'acollida semiobertes, els estudiants identificaven el català com a llengua de l'aula i no com a llengua de cohesió i relació social.

Finalment, en una tercera etapa, tots aquests resultats precedents així com l'observació i les entrevistes amb mediadores socials i docents ens han portat a plantejar la necessitat d'ampliar l'estudi del procés de construcció de la identitat i de les actituds lingüístiques des d'un punt de vista contextual. En aquest sentit, diversos autors, com Proshansky, Fabian i Kaminoff (1983), Valera (1997) i Valera i Pol (1994), han posat de manifest la relació entre l'entorn físic i els processos d'identificació social. Valera (1997) postula que l'espai simbòlic del barri constitueix un referent per a la construcció de la identitat social dels seus habitants en associació amb aspectes com la pertinença o filiació a determinats grups i categories socials o la pertinença a un entorn físic específic. En aquests processos hi participen, entre

d'altres, els mitjans de comunicació ja que a través d'ells es difonen els discursos legitimats que donen contingut a la imatge social del barri i als sentiments de pertinença. Segons el nostre parer, l'espai simbòlic, al seu torn, pot incidir en les actituds lingüístiques dels diferents grups que interactuen en ell. Aquest ha estat l'enfoc del present d'estudi.

3. METODOLOGIA

3.1. Context de l'estudi

Ens hem centrat en tres IES de tres barris de l'àrea metropolitana de Barcelona amb elevada població immigrant, en especial alumnat nouvingut de procedència xinesa (i.e. el barri de Fondo de Santa Coloma de Gramenet limítrof amb Badalona, on hi conviuen habitants d'ambdós municipis) i alumnat nouvingut d'origen llatinoamericà (i.e. el barri de La Barceloneta i el barri de Sant Martí de Provençals de Barcelona).

3.2. Recollida de dades

Per tal de recollir punts de vista de diversos participants i permetre la triangulació de resultats, hem recollit dades mitjançant mètodes diferents:

1. **Entrevistes personals o grupals amb estudiants d'ESO i Batxillerat d'origen llatinoamericà i xinès.** En aquestes entrevistes l'entrevistador intenta obtenir la narració de trajectòries personals (històries de vida) i de narratives conversacionals (anècdotes, relats) on s'avaluen situacions en les quals les identitats hagin estat en joc (aprenent català, els primers dies a l'escola/institut,. . .), així com les formes i els contextos d'apropament i relació entre joves. També s'hi han explorat temes relatius a la percepció del barri i de la imatge que se'n difon socialment, a més de temes relacionats amb les pràctiques lingüístiques i opinions sobre les dues llengües oficials i sobre les seves experiències escolars. Finalment s'han plantejat preguntes que, indirectament, ens han permès de recollir creences i actituds vers les llengües locals i les de l'entorn familiar, així com la pluralitat d'identitats en la societat catalana.

2. **Entrevistes amb membres del cos docent,** especialment amb professors encarregats d'Aules d'Acollida i de les matèries de català i castellà a cada institut. Ens han permès d'observar les maneres en les quals el professorat interpreta els reptes que la diversitat lingüística i cultural significa per als centres on treballen i les maneres com ells afronten aquests reptes. També s'hi ha tractat temes relatius a les expectatives que tenen respecte les pràctiques i habilitats lingüístiques dels joves d'origen xinès i llatinoamericà.

3. **Recollida de discursos socials** que circulen i consoliden la imatge social sobre els barris que envolten els centres d'ensenyament estudiats i les narratives de famílies d'immigrants d'origen llatinoamericà i xinès. Hem centrat la nostra atenció en els diaris de major difusió a Catalunya (*La Vanguardia, El Periódico, El País, 20 Minutos*) tot recollint-ne les notícies publicades en relació a aquestes comunitats d'origen immigrant.

4. **Observació participativa en els centres d'ensenyament secundari,** tant fora d'hores de classe com en hores de classe regular i d'aules d'acollida, així com en el decurs d'altres activitats acadèmiques amb l'objectiu d'identificar pràctiques i actituds lingüístiques quotidianes dels joves.

5. **Observació en els espais de socialització del barri** amb l'objectiu d'identificar pràctiques i actituds lingüístiques quotidianes dels joves.

3.3. Anàlisi de dades

Quant a l'anàlisi de dades, s'han fet transcripcions de totes les entrevistes. Actualment s'estan analitzant temàticament tot buscant-hi les categoritzacions que ens permetessin d'identificar els jocs identitaris, les actituds lingüístiques i culturals i les pràctiques lingüístiques dels joves. També s'analitzen temàticament les notes de camp preses durant les observacions. Totes aquestes anàlisis es contrastaran per buscar-ne relacions en funció dels llocs d'origen dels entrevistats i de les seves llengües maternes i en funció del centre on participen com a membres de la comunitat educativa, ja sigui com a alumnes o com a progenitors o docents. En el corpus de notícies recollides s'ha dut a terme una anàlisi temàtica i discursiva.

3.4. Funcions dels membres del grup

A més dels membres inicials del grup **Dra. Laura Canós, Chunchun Chin-ko, Dr. Michael Newman, Dr. Manel Ollé, Dra. Adriana Patiño,** i **Dra. Mireia Trenchs**, han participat en l'estudi **Larissa Tristán** (tècnica de suport a la recerca i estudiant del Doctorat en Comunicació de la UPF) i **Laura Saus** (estudiant del Màster d'Estudis Avançats en Comunicació de la UPF), a més de comptar amb la col·laboració puntual de **Jaime Mateu** (estudiant del Màster d'Estudis Xinesos de la UPF) i **Aleix Porta** (estudiant del Màster en Estudis d'Ordenació del Territori i de la Població de la UAB). Laura Saus ha dut a terme el seu Treball de Fi de Màster com a part del projecte i el Treball de fi de màster d'Aleix Porta (dirigit per la doctora Anna Ortiz Guitart del Departament de Geografia de la UAB) també ha contribuït, en part, a aportar dades complementàries. Tant els membres inicials del grup com els col·laboradors han realitzat les tasques següents en relació a l'estudi:

1. Gestió del projecte: **Mireia Trenchs** i **Larissa Tristán**.
2. Planificació de la logística de la recerca i els contactes amb els centres: **Dolors Baqué, Laura Canós, Adriana Patiño** i **Mireia Trenchs**.
3. Realització d'entrevistes personals o en parelles amb estudiants d'ESO i Batxillerat d'origen llatinoamericà i xinès. **Michael Newman, Adriana Patiño i Mireia Trenchs.**
4. Realització d'entrevistes amb membres del cos docent dels tres centres. **Michael Newman** i **Adriana Patiño**.
5. Recollida de notícies relacionada amb els barris estudiats. **Manel Ollé, Larissa Tristán** i **Laura Saus.**
6. Observació participativa en els tres centres d'ensenyament secundari. **Chunchun Chin-ko, Jaime Mateu**, **Michael Newman, Adriana Patiño, Mireia Trenchs,** i **Larissa Tristán.**
7. Observació dels barris. **Michael Newman, Aleix Porta**, **Adriana Patiño, Mireia Trenchs** i **Larissa Tristán.**
8. Transcripció de les entrevistes: **Larissa Tristán** i **Àngels Oliva** (encàrrecs puntuals).
9. Anàlisi de dades i extracció de resultats (fase del projecte en procés): **tots els membres de l'equip**, a més dels col·laboradors en l'estudi **Jaime Mateu**, **Aleix Porta** i **Laura Saus**. A més, es va encarregar a **Javier Palacios** unes sessions dedicades a mètodes de recollida i anàlisi de dades.
10. Conclusions de l'estudi (fase del projecte no iniciada): **Michael Newman, Manel Ollé, Adriana Patiño, Mireia Trenchs,** i **Larissa Tristán.**

11. Difusió del projecte i dels resultats en congressos i publicacions (fase del projecte en procés): **Chunchun Chin-ko, Michael Newman, Adriana Patiño, Mireia Trenchs,** i **Larissa Tristán.**

4. RESULTATS

En aquest moment encara ens trobem en fase d'anàlisi de dades. Per això, presentem aquí resultats parcials i fragmentats de només part del corpus de dades recollit donat que no s'ha pogut encara establir prou relacions entre els diferents conjunts de dades per tal de respondre a l'objectiu principal objecte d'estudi, és a dir, explicar les actituds lingüístiques dels joves d'origen llatinoamericà i xinès en relació al seu entorn social immediat. Tanmateix, creiem que les primeres anàlisis i els seus resultats provisionals són prou significatius com per presentar-los en aquesta memòria.

4.1. Resultats relacionats amb el barri de La Barceloneta i els veïns del barri d'origen llatinoamericà

S'han identificat els següents temes que donen suport semàntic a la imatge social del barri de La Barceloneta:

1. ***El barri com a escenari de pràctiques il·legals i/o al marge de la Llei.*** La representació de la Barceloneta com a escenari de pràctiques delictives o de criminalitat és un dels temes més difosos i es presenta com a una pràctica en auge. En aquest sentit es contraposa la Barcelona de l'ordre amb la Barceloneta del desordre, la qual cosa justifica la intervenció de la Generalitat. Aquesta idea del barri com a "terra sense Llei" a partir de frases com "la gairebé autonòmica Barceloneta" s'empra també per a representar a altres barris de Ciutat Vella on la imatge social tendeix a ser associada amb espais urbans al marge de la legalitat i amb necessitats de intervenció social. Les notícies són explícites a l'hora de relatar les tensions que sorgeixen entre els plans que impulsa l'Ajuntament i les organitzacions dels veïns.
2. ***El barri com un lloc per a l'oci amb un àmplia oferta gastronòmica i cultural.*** L'enfocament que en fa cada diari de l'oferta d'oci és diferent. En alguns casos, l'oferta d'oci es presenta a manera de propostes de cap de setmana mentre que en d'altres s'emfatitzen les conseqüències negatives que té l'afluència turística sobre el teixit veïnal i la vida social del barri. En aquest tipus de notícies es dóna veu a organitzacions veïnals i es recull la preocupació dels veïns pels efectes que té el turisme sobre el territori.
3. ***El barri com un lloc amb un actiu nucli veïnal***. A nivell institucional es difon la idea que la Barceloneta és un lloc que històricament s'ha caracteritzat per un sòlid i actiu nucli veïnal. Es descriu com un lloc on el carrer és moltes vegades una extensió de la llar. Els diaris reflecteixen les preocupacions dels veïns pels robatoris i per les conseqüències de les reformes que impulsa l'Ajuntament. Per exemple, recullen l'oposició a l'avantprojecte de reforma de la marina del Port Vell per por a veure's expulsats del barri si es construeix un súper port de luxe i es denuncien els problemes dels pescadors. A partir de notícies relacionades amb els bancs del temps es difon la imatge social del barri com un lloc solidari i de gran cohesió social. També s'emfatitza la memòria històrica del barri amb notícies relacionades amb la reivindicació història del Somorrostro i amb reivindicacions d'escoles per al barri.
4. ***El barri com un lloc que cal ser reformat pel problema amb l'habitatge.*** Un dels diaris analitzats se centra més en els veïns i els seus problemes d'habitatge i suggereix que el

barri podria aprofitar la crisi immobiliària actual per reinventar i millorar les condicions del mercat de l'habitatge. En un altre l'èmfasi recau, des d'un punt de vista positiu, en les accions dels polítics i en els plans i reformes de l'Ajuntament.

5. ***El barri com a entorn amb identitat cultural i tradició***. Es valora el barri com a bressol de l'essència del litoral català en contrast amb l'expansiva competència turística de capital estranger que hi ha al barri. En aquest sentit, es transmet el missatge del gènere autòcton com a valor afegit a l'oferta gastronòmica a través d'iniciatives que busquen promoure la cuina tradicional marinera. L'element idiosincràtic del barri és enfocat d'una manera més estratègica ja que es difon la idea que la "marca Barceloneta" podria contribuir a millorar la competitivitat comercial del barri. Hi ha correspondència entre la posició institucional i la premsa pel que fa a la necessitat de millorar el sector immobiliari al barri. Un dels diaris és més crític amb les reformes i canvis que s'impulsen i descriu les tensions que sorgeixen entre la lògica empresarial i la lògica civil davant l'amenaça de la gentrificació i el malestar dels veïns. Els immigrants que viuen al barri estan al marge de tots aquests processos. La seva presència és invisibilitzada tant en el Pla de Barris (el qual no destina cap acció específica per a la seva integració) com en les notícies difoses pels diaris analitzats. Al cap i la fi, la informació sobre la diversitat ètnica i cultural a la Barceloneta és pràcticament nul·la.

Un cop identificats els temes que donen suport semàntic a la imatge social del barri, estem procedint a identificar si aquests es corresponen amb la forma en la qual els immigrants llatinoamericans entrevistats (tant adults com joves alumnes del centre d'ensenyament secundari estudiat) perceben el seu barri. En total s'han realitzat nou entrevistes a profunditat amb pares i fills provinents d'Argentina, Colòmbia, Equador i República Dominicana. A excepció d'una família que viu al Born, totes les altres famílies tenen la seva residència al barri de la Barceloneta. En tots els casos van decidir assentar-se aquí perquè ja hi havia algun familiar vivint-hi. Un altre element que els porta a escollir el barri és la seva ubicació central i la proximitat a la platja. També perquè els recorda la ciutat d'origen.

El primer punt de desencontre entre la percepció del barri que tenen les persones immigrants entrevistades i el discurs noticiós rau en què la majoria considera el barri com un lloc tranquil. Diuen haver estat testimonis de robatoris a turistes però valoren els esforços en matèria de seguretat que s'han fet en èpoques recents. Així, tampoc estan d'acord amb el sentiment de les associacions de veïns que apareixen en els diaris de referència ja que, per als llatinoamericans, la inseguretat no és un problema que caracteritzi al barri. Tot i que la imatge de la Barceloneta com un lloc per a l'oci amb un àmplia oferta gastronòmica i cultural és un element central de la imatge social del barri, la veritat és que les famílies llatinoamericanes entrevistades no accedeixen a l'oferta cultural i gastronòmica del barri durant els caps de setmana, principalment aprofitada per autòctons i turistes. Això es deu, en certa mesura, al fet que l'oferta del barri escapa a les seves possibilitats econòmiques i prefereixen menjar a casa menjar tradicional dels seus països. A excepció d'una família, la qual assenyala freqüentar el renovat passeig marítim que és a prop de l'Hotel Vela, la majoria de les famílies fan poc ús dels espais públics del barri i fins i tot es traslladen a d'altres barris per comprar els productes comestibles necessaris per preparar els menjars típics dels seus països. També prefereixen visitar diferents centres comercials com a espais de lleure.

Els joves entrevistats tendeixen a reunir-se en places amb altres joves del seu mateix grup ètnic —amb els quals parlen en castellà—, per després traslladar-se també a centres comercials. Només una de les joves entrevistades, d'origen dominicà i que cursa segon de batxillerat, freqüenta la biblioteca del barri. Arran d'això, llegeix molts llibres en català. Ara bé, és important d'assenyalar que el procés de socialització que ha tingut aquesta noia ha estat

diferent al dels altres joves ja que en arribar a Barcelona amb nou anys la seva mare la va inscriure en un casal d'estiu del barri on va poder-se relacionar des de molt aviat amb altres nois autòctons del barri.

Els entrevistats llatinoamericans comparteixen la imatge del seu barri com un lloc amb un actiu nucli veïnal i valoren el fet que "hi hagi vida al carrer 24 hores al dia". Fins i tot, quan se'ls pregunta si els agradaria viure en algun altre lloc de la ciutat, manifesten que els agradaria viure a la zona alta però que no canviarien la Barceloneta perquè els agrada la vida veïnal i "al carrer" que el distingeix i que no es dóna en d'altres barris. Tot i que valoren i reconeixen la intensa vida veïnal, la majoria manté poc contacte amb les organitzacions de veïns del barri. Tampoc assisteixen a activitats culturals o de formació que s'ofereixen a la Barceloneta. Això no vol dir que no formin part d'algun grup; sí que ho fan però són grups formats pels seus mateixos col·lectius ètnics. Així per exemple, una de les famílies organitza un grup d'estudi bíblic prop de l'Hotel Santa Marta, a la Barceloneta, però hi assisteixen només altres equatorians. Una de les dones entrevistades i els seus fills formen part d'un grup de danses colombianes. Un altre tret rellevant és que aquestes dues famílies són profundament religioses però cap de les dues assisteix als serveis religiosos al barri sinó que es traslladen a altres localitats o barris de Barcelona. Si bé la cohesió social i l'actiu nucli veïnal són trets que caracteritzen el barri de la Barceloneta, els immigrants llatinoamericans entrevistats no semblen participar ni estar informats sobre les accions que es desenvolupen a la seva comunitat. Per tant, la vida que duen al barri no afavoreix la seva integració ni l'intercanvi amb persones de grups ètnics diferents al seu, ja que la majoria de la vida veïnal que desenvolupen és amb persones de la seva mateixa nacionalitat o del seu entorn familiar. Pel que fa a aquestes pràctiques, les persones entrevistades assenyalen que tant al carrer com a casa parlen castellà. Fins i tot quan se'ls pregunta quin idioma parlen quan entren en contacte amb persones d'origen català a botigues o locals del barri, contesten que empren el castellà. Les raons que donen per a això és que, en ser reconeguts com a immigrants, se'ls adrecen en castellà. Només una de les persones entrevistades, (la mare de la noia que freqüenta la biblioteca) parla català. Això és perquè ha pres la iniciativa d'assistir a cursos i perquè en el seu treball, en una casa particular, la senyora per a qui treballa li parla en català.

El poc diàleg intercultural que existeix entre les famílies i joves llatinoamericans entrevistats i els veïns autòctons, així com la falta d'espais d'intercanvi on es pugui parlar el català al barri, incideix en les actituds lingüístiques que es tenen sobre aquest idioma. En haver poc contacte intercultural no senten la necessitat d'aprendre o emprar el català. A més, com que la majoria es dedica a tasques en el sector de serveis (hostals, locals de menjar ràpid amb gran afluència d'estrangers o botigues de llaminadures), es privilegia que emprin l'anglès o bé el castellà per sobre del català. Això, al seu torn, incideix que valorin més que els seus fills aprenguin aquella llengua estrangera o perfeccionin el castellà. Un altre tret que caracteritza els usos lingüístics dels joves entrevistats és que fan un ús diferent del castellà a casa que al carrer. Assenyalen que en l'entorn familiar privat empren el castellà dels seus països d'origen (per exemple, emprar el vostè en lloc del vosaltres) però que quan surten al carrer i interactuen amb autòctons, usen la varietat local.

4.2. Resultats relacionats amb Santa Coloma de Gramanet i els veïns del barri de Fondo d'origen xinès

El barri del Fondo de Santa Coloma de Gramenet és generalment descrit com un barri multicultural i multiètnic que concentra una nombrosa població xinesa i que, per això, és generalment anomenat "el Chinatown català". En tots els textos analitzats de *La Vanguardia*, aquest barri es presenta com a exemple de convivència (o, si més no, de coexistència) entre

diferents col·lectius d'immigrants, excepte en una carta adreçada al director en què un lector alerta d'una excessiva concentració de xinesos als quals vincula amb xarxes clandestines de prostitució. Fondo també és descrit com un barri essencialment comercial, amb una àmplia i puixant presència de clients xinesos.

L'anàlisi de les notícies extretes de cadascun dels tres diaris triats per a l'estudi revela similituds i també algunes diferències en el tractament dels textos, sobretot entre *El Periódico* i les altres dues capçaleres (*La Vanguardia* i *20 Minutos*. Pel que fa a les similituds, les tres publicacions relacionen en algun moment la població xinesa de Santa Coloma amb "màfies" i/o "organitzacions criminals", vinculades, fonamentalment, a "xarxes de prostitució" que exploten joves xineses, en moltes ocasions menors, i que sempre són retratades com a "víctimes indefenses". També als tres diaris es fa referència al "funcionament jeràrquic" i "coordinat" d'aquestes xarxes, que "cooperen" entre elles i estan sotmeses a unes regles de funcionament que sembla que, no només abastarien als membres de la pròpia organització, sinó que s'estendrien també a grups de comerciants xinesos que, sense formar part de la trama, serien extorsionats.

D'altra banda, l'existència d'un sistema d'ordre propi del col·lectiu xinès es pot relacionar amb un caràcter "distant" de l'immigrant xinès que, d'altra banda, l'hi atribueixen totes les publicacions. Així, el conjunt de la comunitat xinesa és percebuda com una "comunitat tancada", "misteriosa", que actua en la "clandestinitat" i "al marge del sistema establert". De fet, dins de Santa Coloma, els xinesos tendeixen a agrupar-se entorn un mateix barri, el Fondo, el qual és identificat pels tres diaris com el Chinatown català. Tanmateix, en aquest sentit, es rellevant de mencionar l'únic text –publicat per *El Periódico*– que presenta el barri com un indret perillós i violent, associat amb activitats il·legals i clandestines. En aquest sentit, adjectius relatius al barri podrien ser extrapolats a la població xinesa perquè, prèviament, s'ha remarcat reiteradament que l'indret on s'ha comès el delicte és "el cor de Chinatown".

En segon lloc, les diferències entre *El Periódico* i les altres dues capçaleres es produeixen, fonamentalment, perquè les sis notícies analitzades d'aquest diari sempre aborden algun fet delictiu i, per tant, únicament vinculen la comunitat xinesa amb actes criminals i/o conflictius. Així, *La Vanguardia* i *20 Minutos*, a més d'abordar l'activitat clandestina d'un sector de la comunitat –el mafiós–, també emfasitzen l'activitat comercial que duu a terme l'altre gran sector de la comunitat xinesa de Santa Coloma, la comercial. Això permet a ambdós diaris destacar el caràcter "treballador", "complidor", "emprenedor", "sacrificat" i "pacífic" dels xinesos de la localitat –sobretot, quan pretesament el posen en comparació amb d'altres comunitats d'immigrants– i, tanmateix, no obviar un caràcter "tancat", sense voluntat manifesta d'obrir-se o relacionar-se amb d'altres grups socials més enllà que per complir amb la seva activitat comercial. En aquest sentit, resulta molt significatiu un reportatge de *20 Minutos* sobre l'exitosa iniciativa de diversos comerciants del Fondo de contractar xinesos per tractar amb els seus "compatriotes". A *La Vanguardia* també se'ls qualifica d'integrats en la societat catalana des d'un punt de vista comercial (per exemple, mitjançant la seva participació en l'Associació Fondo Comerç).

Finalment, en sintonia amb aquesta darrera qüestió, la llengua i la manca de voluntat d'obrir-se a d'altres col·lectius són presentats per les capçaleres com el principals reptes a encarar en el procés d'integració d'aquesta comunitat. És a dir, dels textos analitzats es desprèn que la comunitat xinesa és una societat integrada des d'un punt de vista comercial, però que no ho és (o no ho és en la seva major part) a nivell social encara que els xinesos participin en esdeveniments religiosos o esportius o que una petita part del col·lectiu pugui lligar-se emocionalment a ciutadans autòctons). Aquest percentatge és molt menor que en

d’altres col·lectius d’immigrants com, per exemple, els sud-americans. En aquest sentit, considerem rellevant remarcar un únic article que tracta de cercar paral·lelismes entre els nous immigrants i la immigració andalusa dels seixanta; es tracta d’un reportatge de *La Vanguardia* que dóna a entendre que la principal causa que el procés d’integració amb aquest col·lectiu no serà igual és una inabastable distància cultural que no és coberta perquè cap dels col·lectius implicats hi percep la necessitat: els xinesos perquè, excepte casos excepcionals, comptarien amb un potent nucli familiar i xarxa social que en cobriria les necessitats culturals, materials i afectives; la resta, per no percebre el benefici d’establir lligams amb un col·lectiu de tant difícil abast i que, alhora, per la seva actitud pacífica i distant, no presentaria problemes de convivència en la seva vida diària.

20 Minutos presenta la comunitat xinesa com una comunitat desconfiada i molt tancada en sí mateixa. En primer lloc, perquè són precisament aquest aïllament i desconfiança les raons que motiven els comerciants del Fondo a contractar xinesos per vendre als seus “compatriotes”. En aquesta notícia, també es destaca el notable poder adquisitiu dels xinesos del Fondo que, amb una puixant afluència als comerços del barri, fomenten que les empreses s’acabin adaptant a les necessitats lingüístiques però també culturals d’aquesta nova clientela.

Al barri hi ha espais on predominen llengües determinades. Així per exemple, el xinés té més presencia a la Plaça del Rellotge en rètols de botigues i restaurants així com en alguns anuncis publicitaris, mentre que diverses varietats de castellà es troben a la zona del pont en locutoris adreçats a persones d'origen llatinoamericà. Als parcs i altres llocs públics s’hi troba tant català com castellà en anuncis oficials, així com l'anglès en alguns anuncis. Menys presència tenen l'àrab, present especialment en rètols de restaurants de kebabs, i altres llengües de parlants d'origen rus o d'Europa de l'Est. A l’institut, les llengües més visibles són el català, el castellà i L'anglès. Al patí se senten, a part de les llengües del institut, principalment xinès, àrab i diverses varietats de castellà, tot i que hi ha alguns alumnes que tenen unes bones competències multilingües i poden arribar a utilitzar fins a sis llengües (incloent rus i ucrainià). Quant a coneixement de la presència de llengües al barri per part dels joves del barri, va ser durant la realització d’una activitat educativa duta a terme a l’institut per una de les investigadores del grup quan alguns alumnes van començar a adonar-se que el propi centre educatiu i alguns dels llocs del barri que freqüenten són multilingües.

En general, els joves d'origen xinès fan poc ús de l'espai públic del seu barri. La majoria dedica el temps d'oci a veure televisió, consultar Internet o descarregar vídeos en mandarí o coreà. A més, les noies també col·laboren amb tasques domèstiques. Aquests joves valoren la importància del català però consideren que és més important parlar bé anglès. Dins del barri associen el català amb persones grans o nens i amb tràmits administratius (a l'Ajuntament, donat que algun dels joves fa de traductor per als progenitors) i amb el món laboral (com un requisit per aconseguir treball a Catalunya). A l'interior de l'institut l'associen amb algunes classes, encara que creuen que es parla més castellà que català. Durant l'hora del pati no empren el català, doncs estan amb joves del seu mateix grup ètnic. Finalment, se senten identificats amb l'institut però no mostren un particular afecció o interès pel barri. Una raó per això és que sembla que no hi fan molta "vida de barri" i que, quan queden amb els seus amics en horari extraescolar, acostumen a anar a casa d'algun del grup per ajudar-se mútuament en assignatures com el català o les matemàtiques. Dues joves que van treballar durant l’estiu en un bar diuen que aquesta experiència els va ser útil per aprendre i practicar el català i el castellà. També es tracta de joves que surten poc de Barcelona i no sembla que coneguin altres llocs de Catalunya. En aquest sentit, les sortides organitzades per l'institut constitueixen un mitjà perquè aquests estudiants vagin coneixent més aspectes sobre la cultura local.

En l'àmbit privat els joves d'origen xinès empren el mandarí. Alguns fins i tot provenen de regions on es parla una llengua o dialecte diferent però indiquen que no el practiquen a casa, ni amb els seus germans ni amb els seus pares. Si tenen germans a l'institut és comú que practiquin el castellà, el català o l'anglès en l'espai domèstic i que s'ajudin entre si amb les tasques escolars. Els pares de família no saben parlar ni castellà ni català. Alguns tampoc són capaços de distingir una llengua de l'altra. A casa el consum mediàtic és predominantment de mitjans xinesos, alguns programes d'origen coreà i Internet. El consum de mitjans locals és molt menor. Els nois veuen la televisió sobretot pel futbol però no manifesten veure altres canals locals. Només un estudiant manifesta veure canals de televisió en espanyol o en català per practicar. La majoria dels joves escolta música principalment en anglès i castellà. Només un d'ells n'escolta en català, específicament ska. Quant a l'ús de les xarxes socials, empren l'equivalent xinès del Messenger. En les nostres converses amb els joves xinesos, també hem trobat un interès generalitzat en l'ús d'Internet com a eina de suport en la socialització, sobre tot, per crear una *comunitat a la xarxa*, on es troben o retroben joves xinesos que han marxat del seu país. La majoria dels joves també mantenen els contactes amb els amics que encara viuen a Xina. Com indiquen Manso i Serra, "es tracta d'un paràmetre d'una importància cabdal en la creació de la identitat, ja que, com afirma Li Minghuan (2005), situa els joves immigrants a cavall entre els dos móns: la societat xinesa, coneguda però distant, i la catalana, desconeguda, però a tocar de la mà." Es tracta del fenomen d'*acomodació sense assimilació* en tant en quant que els joves desenvolupen estratègies d'aculturació selectiva (Carbonell 2007: 92).

Els estudiants xinesos i els estudiants autòctons —tant els de Catalunya com els provinents d'altres llocs d'Espanya— companys d'institut es comuniquen majoritàriament en castellà. La majoria de les interaccions entre aquests grups d'alumnes tenen lloc durant les lliçons perquè a l'hora del pati s'agrupen amb altres joves que són també d'origen xinès. Alguns dels adolescents xinesos entrevistats manifesten tenir algun company d'origen català amb qui realitzen tasques escolars o practiquen català normalment a l'escola. La majoria manifesten que en les classes, fins i tot les de català, l'idioma més utilitzat és el castellà. Malgrat això, alguns consideren que els agrada més el català i que el parlen millor.

4.3. Resultats relacionats amb el barri de Sant Martí de Provençals i els veïns del barri d'origen llatinoamericà

Els primers resultats a partir de l'anàlisi de les dades recollides durant una activitat didàctica duta a terme pel Sr. Aleix Porta mostren un ús variat per part dels i les adolescents del barri de Sant Martí de Provençals de Barcelona, tant dels espais de dins i de fora el barri, com del seu ús, per gènere i condicionants familiars i personals. El grup d'amics resulta important a l'hora d'explicar quin tipus activitats i usos es fan. Es poden observar diferències de gènere pel que fa als usos (esports de pilota els nois, converses en bancs i consum de llaminadures en les noies) en alguns espais de trobada. La quantitat d'espais que agraden i que no agraden varia depenent del "nombre d'experiències" viscudes en ells. L'institut surt com un lloc negatiu per l'obligatorietat de l'assistència. En general, el sentit de pertinença al barri no és gaire alt i tenen ganes d'abandonar el barri, ja sigui per veure 'món' o perquè els hi agradaria viure en un lloc millor.

En les nostres observacions al centre educatiu i les entrevistes amb els joves hem detectat que els estudiants de la Generació 1.5 d'origen llatinoamericà difereixen radicalment dels que arriben a Catalunya durant l'adolescència, quant a les actituds lingüístiques i de competència. El seu domini del català és en general en un nivell inferior al seu nivell d'espanyol. No obstant això, hi ha poc o cap sentiment negatiu cap a un o altre idioma. La

majoria d'aquests llatinoamericans diuen que no els importa el català perquè no els sembla útil més enllà de les fronteres de Catalunya. Alhora, un gran nombre d'ells desmenteixen implícitament aquests sentiments negatius triant preferentment aquest idioma per a dur a terme les entrevistes de la present recerca. Sembla que perceben el català com un idioma après en escola d'idiomes i parlar-lo amb un adult demostra la seva competència acadèmica. En contrast amb aquesta competència, els participants informen que rares vegades parlen en català fora de l'escola o amb els seus companys. Els professors no sempre es dirigeixen als llatinoamericans que dominen el català en català. Aquesta relativa equanimitat respecte el català contrasta amb un ús interessant de l'espanyol. Alguns joves han desenvolupat una "varietat llatina de Barcelona espanyol." Altres semblen parlar castellà com els seus companys autòctons. Una característica important pot ser la presència de parelles transnacionals, normalment de joves amb orientació acadèmica.

Per a aquests joves, el barri es divideix en dues zones: sentit Llobregat (de socioeconòmic status més alt) i sentit Besòs (més baix). Les àrees de Besòs i Trajana es consideren de classe perillosa, més baixa, i, en paraules dels joves entrevistats, més “garrulo”. El Clot es considera millor, però no sempre. Això implica que els estudiants que s’identifiquen amb El Clot també tendeixen a anar al centre comercial Les Glòries i els que s’identifiquen com a “garrulos” prefereixen Diagonal Mar. Aquests, a més, eviten d’anar al centre de Barcelona, mentre que aquells que s’identifiquen amb El Clot —entre ells, els llatinoamericans— tendeixen a moure’s més per la ciutat. Els llatins tendeixen a anar més sovint al Clot. Hi ha un gran interès pel “reguetón” entre els no llatinoamericans, però no per altres aspectes de la cultura llatina. Clubs de ball i discoteques són generalment classificats com *español* o *latino*. Hi ha poca o cap distinció nacional entre els llatinoamericans, excepte entre els dominicans, però fins i tot entre ells predomina una consciència llatinoamericana general que els distingeix dels joves autòctons.

Tant al centre escolar com al barri hi ha un component important d’identitat gitana, vista com antagònica als immigrants que en el context del barri s’associa també amb sentiments anticatalans. De fet, cap dels tres joves gitanos entrevistats va voler fer l’entrevista en català. L’únic noi local obertament antiimmigrant té de fet arrels catalanes però parla espanyol a l’escola i és amic d’un dels nois gitanos. Aquest tipus de relacions pot explicar, en part, la relativa obertura dels llatinoamericans vers el català. Quant als joves llatinoamericans, trobem en aquest barri una identitat associada a les bandes, en particular als Latin Kings. No s’ha pogut entrevistar ningú que hi pertanyés i, tot i que alguns dels joves del centre estudiat en formen part, no destaquen d’entre els seus companys. La seva presència, però, es fa sentir a l’institut i les dues professores encarregades de l’acollida dels nouvinguts han dut a terme un programa per evitar que els joves llatinoamericans del centre entressin dins aquestes bandes, el qual ha estat fins i tot premiat. Els llatinoamericans entrevistats diuen que no són víctimes de prejudicis, tot i que un noi equatorià va dir que de vegades la gent se’l “mirava de manera rara” pel carrer. Tanmateix, alguns joves autòctons sí que admeten que o ells mateixos o alguns dels seus companys han fet comentaris amb prejudicis.

Una segona explicació a l’esmentada obertura dels llatinoamericans vers el català l’hem trobada en el mateix centre educatiu. Aquest centre tenia inicialment un model d’acollida similar al dels altres dos centres estudiats, segons el qual els joves nouvinguts passaven fins a dos anys a l’aula d’acollida fins no haver assolit el nivell de català necessari per continuar els estudis a l’aula regular. Tanmateix, els mestres de la mateixa aula d’acollida i la direcció de l'escola es frustraven per les insuficiències del programa i va decidir de fer dos canvis acadèmics substancials. En primer lloc, han ampliat el programa de recepció fins a tres anys a més d’un suport informal addicional per part d’aquestes mestres disponible fins i tot després d’aquest període. En segon lloc, en comptes de treure els estudiants nouvinguts de les

seves classes regulars per assistir a l'aula d'acollida, aquestes classes regulars són visitades per les mestres d'acollida i ajuden als joves nouvinguts amb la comprensió del material que treballen tots els estudiants. L'aula d'acollida ha estat remodelada com a centre de recursos obert en el qual es prepara material de classes intensives, com la història i les arts de llengua catalana que no només és útil per als joves nouvinguts sinó per a tots els estudiants que poden tenir dificultats acadèmiques. Les professores d'acollida, a més, han desenvolupat una implicació personal molt forta i uns forts lligams de confiança amb tots els joves nouvinguts. Aquests lligams i l'agrupament dels joves per nivell acadèmic —i no tant pel fet de ser nouvingut o no— sembla que també explicarien que en aquest centre haguem observat un millor nivell de català i un ús freqüent d'aquesta llengua per part dels joves nouvinguts.

5. CONCLUSIONS

La política lingüística a Catalunya s'emmarca al voltant d'una construcció del català com a element unificador en una societat multicultural i multilingüe. Com a tal, aquesta política s'articula al voltant d'una visió del món cosmopolita molt pròpia del segle XXI, que reforça aquest rol del català mitjançant el seu ús com a llengua de l'educació. En la nostra investigació hem identificat les tensions entre aquest punt de vista i la seva aplicació --a vegades poc exitoses-- que tenen conseqüències directes sobre els processos de socialització lingüística dels nouvinguts. Aquesta forma limitada de la socialització sembla descoratjar les actituds positives envers la llengua catalana i un menor ús de la llengua per part dels joves immigrants procedents de l'Amèrica Llatina. En aquests casos, els nouvinguts llatins experimenten una situació paradoxal. El mateix mecanisme –l'Aula d'Acollida-- dissenyat per ajudar-los a integrar-se lingüísticament i socialment, és l'instrument que pot dificultar la seva socialització i col·locar-los en situació desavantatjosa dins l'escola. Les conseqüents dificultats i manca d'oportunitats desanimen el seu suport al català en la seva funció articuladora prevista en el Pla per la Llengua i la Cohesió Social.

La desconnexió entre els objectius d'una política lingüística i educativa i els seus resultats és clarament una qüestió d'implementació. Estructuralment, la limitació de dos anys de rebre suport en una Aula d'Acollida, encara que ben intencionat, no sembla prou justificat ni realista. A més, la manca de recursos, estructures i formació per als docents de l'Aula d'Acollida i als docents de llengua catalana en formació són insuficients. Tampoc els professors d'altres disciplines semblen rebre una formació adequada que ajudaria a reforçar l'ensenyament de la llengua rebut a l'AA. Administrativament, sembla que no es prenen mesures suficients per estendre l'aprenentatge específic del català per a usos acadèmics més enllà de les parets físiques —i simbòliques— de l'AA.

Com a resultat, els estudiants estan en mans de la sort de si tenen docents que siguin capaços de superar les tensions o deficiències en l'aparell organitzatiu en el qual treballen. Afortunadament, sempre és un error subestimar la dedicació dels docents i la professionalitat. En el nostre estudi, els dos mestres d'acollida al centre de Sant Martí de Provençals —els quals han organitzat una Acollida oberta que deixa als joves dins les aules regulars— ens han informat d'altres escoles que estan implementant dissenys similars als d'ells. En d'altres centres s'estan també desenvolupant estratègies —sovint espontànies per part dels equips directius o per professors d'acollida concrets— en què s'integra l'ensenyament-aprenentatge de continguts diversos amb el de la llengua per tal de facilitar la transició dels estudiants de l'aula d'acollida a les classes regulars.

Del present estudi també podem extreure lliçons relacionades amb la revitalització d'una llengua a través de la política educativa. Aquestes lliçons tenen a veure amb quins són els graus i tipus de socialització lingüística hom pot esperar d'una aula, en definitiva,

d'idiomes, sobretot quan aquesta és el lloc principal de socialització. En una estructura disfuncional en la qual nens i adolescents se senten marginats –ni que sigui parcialment--, hi haurà, en el millor dels casos, una socialització parcial i, en el pitjor dels casos, una socialització contraproduent que fomentarà l'afecte negatiu vers la llengua –en aquest cas el català. A més, atès que el català té poca rellevància en les vides quotidianes d'aquests joves segons hem vist en les nostres anàlisis de l'entorn social però que continua jugant un paper important en l'educació, la manca de català apareix com un gran obstacle per al progrés i el rendiment educatiu. Potencialment, això pot derivar en permanent divisió social lingüísticament definida.

En resum, en aquest estudi exploratori s'ha observat que els processos de socialització del llenguatge dels joves llatinoamericans no són del tot reeixits. Si aquests no reben l'exposició correcta al català i, per tant, no estan prou motivats per utilitzar-lo, ens temem que no pugui adquirir les pràctiques discursives que espera la societat d'acollida (si més no, a nivell oficial). Per aquesta raó, la nostra investigació sobre les actituds lingüístiques seguirà estudiant altres marcs de socialització, en especial, l'entorn familiar i el de la xarxa d'amics i companys d'institut que ens permeti d'obtenir una visió més completa de la socialització de la llengua dels joves immigrants a Catalunya i les seves conseqüències.

6. LIMITACIONS DE L'ESTUDI

- Un dels membres de l'equip, la Dra. Dolors Baqué, es va jubilar el mes de juliol de 2011, la qual cosa no estava prevista en el moment d'iniciar l'estudi. Aquest fet ha afectat la recollida de dades al centre educatiu del barri de Sant Martí de Provençals i, en concret, no s'han pogut realitzar entrevistes amb adults d'origen llatinoamericà i xinès que ens informessin de la imatge social del barri de Sant Martí de Provençals. Malgrat la seva jubilació, la Dra. Baqué continua la seva relació amb els membres de l'equip.
- S'han tingut moltes dificultats per recollir entrevistes amb adults d'origen xinès en dos dels centres participants on hi ha alumnat d'aquest origen. Aquesta dificultat ha estat relacionada amb la disponibilitat horària d'aquesta població. Per aquest motiu i perquè es preveia com una tasca inabastable en el transcurs d'un any d'estudi amb l'equip humà de què es disposava, no s'ha inclòs com a objectiu d'investigació l'estudi de la incidència de l'entorn familiar i s'han concentrat esforços en l'estudi de l'entorn social i l'entorn educatiu.
- Una tercera limitació de l'estudi ha estat la de no disposar de prou recursos humans per dur a terme dues de les recollides de dades i corresponents anàlisis relacionades amb el barri de Sant Martí de Provençals: (a) l'anàlisi de notícies (que finalment no s'ha dut a terme), i (b) la realització d'observacions en els espais de socialització del barri (que s'han dut a terme en menor mesura de la desitjada).
- Finalment, cal indicar que encara estem en procés d'analitzar totes les dades recollides i que, per tant, no s'han pogut extreure els resultats corresponents. Per aquest motiu, en aquesta memòria, com s'ha indicat més amunt, es presenten només resultats parcials.

7. IMPACTE DE L'ESTUDI

a) Comunicacions presentades a congressos científics:

Newman, M., Trenchs-Parera, M. & Patiño-Santos, A."How do immigrants respond to societal bilingualism?: The case of Catalonia." *American Association for Applied Linguistics (AAAL) 2012,* Boston. 24 de març de 2012.

Newman, M., Trenchs-Parera, M. & Patiño-Santos, A. "Linguistic attitudes, ideologies, and behaviours of Latin American and Chinese immigrants in public secondary schools in Catalonia." *18th International Conference of Europeanists, Council for European Studies,* Barcelona. 20 al 22 de juny de 2011.

Patiño-Santos, A., Trenchs Parera, M. & Newman, M. "Actitudes lingüísticas, ideologías y comportamientos de alumnado de origen latinoamericano en IES de Cataluña." *XVI Congreso internacional de ALFAL,* Universidad de Alcalá de Henares. 6 al 9 de juny de 2011.

b) Capítol de llibre en premsa:

Trenchs-Parera, M. & Patiño-Santos, A. (2012, en premsa). "Language Attitudes of Latin American Newcomers in Three Secondary School Reception Classes in Catalonia", capítol dins del llibre *Teaching languages in a multilingual context: The Catalan case.* (Ed. Joaquim Arnau). Multilingual Matters, LTD / Institut d'Estudis Catalans.

c) Articles previstos per publicar en revistes científiques:

Trenchs-Parera, M., Tristán, L., & Saus, L. (en preparació). "La representació periodística de dos barris multiculturals i la imatge social de dues comunitats immigrades". Possibles revistes científiques on publicar: *Revista de Estudios de Comunicación, Discourse & Communication Media, Culture & Society* o *European Journal of Communication.*

d) Treballs de fi de màster i futures tesis doctorals:

Tres treballs de fi de màster dirigits per Mireia Trenchs durant el curs 2011-12 han tingut relació amb el present projecte:

- del Sr. Jaime Mateu, *Un Món divers i canviant. Adaptació i implementació d'una unitat didàctica per a una aula multicultural amb presència d'alumnat d'origen xinès.* Màster d'Estudis Xinesos, UPF.
- de la Sra. Roser Parejo, *La percepción de los alumnos de bachillerato sobre los jóvenes inmigrantes: Estudio sobre el impacto de la autoestima y de los medios de comunicación.* Màster en Estudis Avançats de Comunicació Social, UPF.
- de la Sra. Laura Saus, *La imatge social de la comunitat xinesa projectada a la premsa catalana. Estudi de cas al municipi de Santa Coloma de Gramenet a partir de la tècnica del 'framing.'* Màster en Estudis Avançats de Comunicació Social, UPF.

Dos d'ells sol·licitaran d'entrar en programes de doctorat de la UPF el curs vinent per tal de dur a terme recerques relacionades amb el present projecte:

- Jaime Mateu sol·licitarà d'entrar al Doctorat en Història a UPF per fer tesi doctoral sota la direcció de Mireia Trenchs i co-direcció de Manel Ollé.
- Roser Parejo sol·licitarà d'entrar al Doctorat en entrar al Doctorat en Humanitats a UPF per fer tesi doctoral sota la direcció de Mireia Trenchs.

e) Projecte de tesi doctoral:

En el marc del present projecte la Sra. Larissa Tristán ha provat part de la metodologia que té la intenció d'utilitzar en la seva recerca doctoral. El seu projecte de tesi, defensat el 2011, es titula provisionalment "La representación periodística de un barrio multicultural: estudio del discurso y su recepción por parte de los habitantes del barrio del Raval de Barcelona."

f) Constitució del grup de recerca GREILI-UPF:

La concessió del projecte 2010ARAFI-000017 ha permès que es pogués constituir formalment el Grup de Recerca en Espais Interculturals, Llengües i Identitats de la UPF (GREILI-UPF). Aquest grup de recerca interdisciplinari en ciències socials i humanes es proposa d'investigar:

(a) formes d'interacció en espais públics i institucionals caracteritzats per la diversitat lingüística, social i cultural, en especial —però no exclusivament— els espais educatius

(b) processos de construcció, negociació i manifestació de la identitat en entorns multilingües i multiculturals

(c) les conseqüències lingüístiques, educatives i socials d'aquests processos.

Durant la primavera del 2012 s'han dut a terme les primeres sessions de seminari del grup de recerca. Es pot trobar més informació a http://www.upf.edu/greili-upf.

g) Transferència de coneixements als centres participants:

Segons s'havia previst en la sol·licitud de l'ajut, els investigadors i els seus col·laboradors han promogut i organitzat conjuntament amb responsables docents diverses activitats dirigides a promocionar les relacions interculturals en els centres d'ensenyament secundari participants en l'estudi per tal de cerca maneres d'apropament lingüístic i cultural entre els joves. Aquestes activitats responien als Eixos 2 i 3 del Pacte Nacional per a la Immigració:

- El Sr. Jaime Mateu ha estat el responsable de l'adaptació d'una unitat didàctica de ciències socials que ha impartit en dues aules de 3r d'ESO integrada per alumnes autòctons i nouvinguts a un dels centres participants. L'adaptació tenia l'objectiu de promoure la interculturalitat entre tots els alumnes, autòctons o no, i de facilitar-ne la seva comprensió per part dels alumnes xinesos.

- La Sra. Adriana Patiño ha estat la responsable de la impartició d'una unitat didàctica de tres sesions sobre paisatges lingüístics que ha impartit en una aula de 3r d'ESO a un dels centres participants. La unitat tenia l'objectiu de promoure el coneixement entre tots els joves del multilingüisme al seu barri. Els alumnes havien d'enregistrar el major nombre de llengües possibles amb els seus mòbils, fos en vídeo o fent fotografies. En la primera sessió els alumnes van aprendre conceptes claus de la lingüística com a reconèixer les llengües, classificar-les segons el seu parentiu, els dialectes o varietats de parla i el registre. També es van explorar les competències multilingües dels alumnes. En la segona, aprenen qué és un paisatge lingüístic. I a la tercera, Els alumnes porten a l'aula els testimonis que han recollit i ho presenten a la resta de la classe.

- El Sr. Aleix Porta ha estat el responsable de conduir de dues sessions acadèmiques relacionades amb la geografia dels espais dels adolescents en el barri que envolta el centre educatiu. Un grup de 2n ESO va dur a terme una activitat a l'aula amb mapes i una sortida de camp en què es van fotografiar espais de la seva vida quotidiana.

h) Futura transferència de coneixement:

Tenim la intenció de crear, dins del marc del grup de recerca GREILI-UPF i la Facultat d'Humanitats de la UPF, un programa de postgrau en comunicació, mediació i educació intercutural amb l'objectiu central de formar docents professionals especialitzats en mediació cultural als centres d'ensenyament secundari. Així, altres docents de secundària que no hagin estat implicats en la present recerca podrien compartir els coneixements adquirits i comprendre millor els processos socials de construcció de la identitat lingüística i cultural dels joves llatinoamericans i xinesos. Es contribuiria així a què en el futur es poguessin dissenyar millors accions de mediació social en barris d'elevada població d'origen xinès i llatinoamericà.

i) Altres aspectes d'internacionalització i creació de xarxes:

Tal i com es va indicar al projecte inicial, s'ha visitat un centre d'ensenyament secundari públic de la ciutat Nova York amb un percentatge elevat d'estudiants d'origen immigrant procedents de llatinoamèrica, George Washington High School. La Dra. Mireia Trenchs hi va realitzar observacions a l'aula i va establir un primer contacte amb la professora Lissette Parra encarregada de l'ensenyament de l'espanyol i l'acolliment de joves llatinoamericans.

Durant l'assistència al congrés de l'American Association for Applied Linguistics a Boston, els investigadors Mireia Trenchs i Michael Newman van establir contactes amb els investigadors Dr. Li Wei (Birkbeck College, University of London), Dr. Suresh Canagarajah (Pennsylvania State University), Dr. Stanton Wortham (University of Pennsylvania) i Stephen May (University of Auckland, New Zealand).

Gràcies a la participació del grup a la 18ena International Conference of Europeanists del Council for European Studies i la contribució d'un article per a un monogràfic de la revista *International Journal for Bilingualism and Bilingual Education*, s'ha establert una relació de recerca estable amb les investigadores Kathryn A. Woolard de University of California-San Diego i Susan Frekko de Goucher College de Baltimore.

8. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Aragonés, J.I., Corraliza, J.A., Cortés, B. & Amérigo, M. (1992). Perception of territory and social identity. En *Socio-Environmental Metamorphoses: Builtscape, Landscape, Ethnoscape, Eoroscape*. IAPS 12 Internacional Conference, Proceedings, Volume II, Marmaras, Greece.

Boix, E. (1993). *Triar no és trair. Identitat i llengua en els joves de Barcelona.* barcelona: Edicions 62.

Carbonell, F. (2007). *Vinguts del centre del món.* Eumo Editorial / Fundació Jaume Bofill.

Comas, M., Molina, E. & Tolsanas, M. (2008). *Identitats. Educació, immigració i construcció identitària.* Eumo Editorial, Fundació Jaume Bofill. Barcelona

Cots, J. M. & Nussbaum, L. (2008). Communicative competence and institutional affiliation: Interactional processes of identity construction by immigrant students in Catalonia. *International Journal of Multilingualism, 5*(1), 17-40.

Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*, Cambridge: Polity Press

Garret, P. & Baquedano López, P. (2002). Language socialization: reproduction and continuity, transformation and change. *Annu. Rev. Anthropol*.31: 339-361.

Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania. Secretaria per a la Immigració (2008). *Pacte Nacional per a la Immigració*. En: htttp://gencat.cat/dasc/pnl [consultat: 22/09/2010]

Heller, M. (1999/2006). *Linguistic Minorities and Modernity: A Sociolinguistic Ethnography*. London & New York: Continuum International.

Heller, M. & Martin Jones, M. (Eds.) (2001). *Voices of Authority: Education and Lingusitic Difference*. Ablex Publishing. Westport, CT

Huguet, À. & Janés, J. (2008). Mother tongue as a determining variable in language attitudes. The case of immigrant Latin American students in Spain. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, 8*(4): 247-260.

Huguet, À. (2007). Minority languages and curriculum. The case of Spain. *Language, Culture & Curriculum, 20*(1): 70-86.

Keith, M. & Pile, S. (1993). *Place and the politics of identity.* London: Routledge.

Marshall, S. (2006). Spanish Speaking Latin Americans in Catalonia: Reflexivity and knowledgeability in constructions of Catalan. A Clare Mar Molinero and Miranda Stewart (eds.), *Globalization and language in the Spanish-speaking world: Macro and micro perspective*s. London: Palgrave.

Marshall, S. (2007). New Latino diaspora and new zones of language contact: A social constructionist analysis of Spanish-speaking Latin Americans in Catalonia. In Jonathan Holmquist, Augusto Lorenzino, and Lotfi Sayahi (eds.), *Selected proceedings of the third workshop on Spanish sociolinguistics,* 150-161. Somerville, MA: Cascadilla.

Martín Rojo, L. (2007). Viaje a vuestras aulas. Martín Rojo, L. y L. Mijares (eds.) *Voces del aula*. Madrid: CIDE. 37-72.

Martín Rojo, L. (2010). *Constructing Inequality in Multilingual Classrooms*. Berlín: Mouton de Gruyter.

Martin-Jones, M. (2007). Bilingualism, education, and the regulation of access to language resources.Heller, M. *Bilingualism: a social approach*. Nueva York: Palgrave. 161-182

Minghuan, L. (2005), «Chinese in Europe», a Ember, Carol, *et al.*, *Encyclopedia of Diasporas*, Viena: Springer, 2005.

Newman, M. (2011). "Different Ways to Hate a Language in Catalonia: Interpreting Low Solidarity Scores in Language Attitude Studies". A: *Selected Proceedings of the 5th Workshop on Spanish Sociolinguistics* (2011), p. 40-49. Somerville, MA: Cascadilla Proceedings Project (Ed.) Jim Michnowicz and Robin Dodsworth.

Newman, M., Trenchs-Parera, M.. & Ng, S. (2008). Normalizing bilingualism: The effects of the Catalonian linguistic normalization policy one generation after. *Journal of Sociolinguistics, 12(3).*

Nussbaum, L & V. Unamuno (eds.) (2006). *Usos i competències multilingües entre escolars d'origen immigrant*. Bellaterra. Servei de Publicacions Universitat Autònoma de Barcelona.

Nieto, G. (2007). «La inmigración china en España. Definiciones y actuaciones sobre integración social», *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, 2003, 60, 167-189.

Pavlenko, A. & A. Blackledge (eds.) (2004). *Negotiation of identities in multilingual contexts*. Clevedon, England: Multilingual Matters.

Proshansky, H.M., Fabian, & Kaminoff (1983). Place-identity: physical world socialization of the self. *Journal of Environmental' Psychology,* 3, 57-83.

Pujolar i Cos, J. (1997). *¿De qué vas, tio? De gènere i llengua en la cultura juvenil*. Barcelona: Empuries.

Pujolar i Cos, J. (2001). *Gender, heteroglosssia, and power: A sociolinguistic study of youth culture*. Berlin/NY: Mouton de Gruyter.

Rampton, B. (1995). *Crossing: Language and ethnicity among adolescents*. London/NY: Longman.

Trenchs, M. & Newman, M. (2009). "Diversity of language ideologies in Spanish-speaking youth of different origins in Catalonia". *Journal of Multilingual and Multicultural Development* (2009), núm. 30(6), p. 509-524. ISSN: 0143-4632.

Trenchs Parera, M., Patiño, A., Canós, L. & Newman, M. (en premsa). "Estudi de les actituds i identitats lingüístiques dels joves xinesos i llatinoamericans a Catalunya i propostes d'actuació educativa", en *VV.AA., (en premsa). Recerca i Immigració. Barcelona:* AGAUR, Generalitat de Catalunya.

Trenchs-Parera, M. & Patiño-Santos, A. (en premsa). "Language Attitudes of Latin American Newcomers in Three Secondary School Reception Classes in Catalonia", en *Teaching languages in a multilingual context: The Catalan case.* (Ed. Joaquim Arnau). Multilingual Matters, LTD / Institut d'Estudis Catalans.

Tuan, Y. (1979) *Landscapes of Fear*. Oxford: Basil Blackwell.

Valera, S. (1997). Estudio de la relación entre el espacio simbólico urbano y los procesos de identidad social. *Revista de Psicología Social,* 12, 17-30.

Valera, S. & Pol, E. (1994). El concepto de identidad social urbana: una aproximación entre la Psicología Social y la Psicología Ambiental. *Anuario de Psicología,* 62, 5-24.

Woolard, K. A. & Gahng, T. (1990). Changing language policies and attitudes in autonomous Catalonia. *Language in Society* 19: 311-330.

Woolard, K. A. (1984). A formal measure of language attitudes in Barcelona: A note from work in progress. *International Journal of the Sociology of Language* 47: 63–71.

Woolard, K. A. (1989). *Double talk: Bilingualism and the politics of ethnicity in Catalonia*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Woolard, K. A. (2003). We don't speak Catalan because we are marginalized: Ethnic and class connotations of language in Barcelona. A Richard K. Blot (ed.), *Language and social identity,* 85-104. New York: Greenwood.

Wortham, Stanton (2006). *Learning Identity. The Joint Emergence of Social Identification and Academic Learning.* Cambridge: Cambridge University Press

Zentella, A. C. (1981). *Hablamos los dos, we speak both": growing up bilingual in el barrio*. University of Pennsilvania, tesi doctoral.

Zentella, A. C. (1997). *Growing Up Bilingual: Puerto Rican Children in New York.* Oxford: Blackwell.

Barcelona, 4 de juny de 2012